Το μαρμάρινο αέτωμα (αρ. ευρ. Ρ 89) αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση επανάχρησης μνημείου, καθώς στις δύο όψεις του αποτυπώνει δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές από την ιστορία της πόλης (ύστερος 2ος αι. μ.Χ. / δεύτερη χρήση 1667). Προέρχεται από το εβραϊκό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης, όπου στην αρχαιότητα εκτεινόταν το ανατολικό νεκροταφείο της πόλης.

Στην κύρια όψη του απεικονίζονται δύο Ιχθυοκένταυροι που υψώνουν ανάμεσά τους μια κυκλική ασπίδα η οποία, όπως δείχνουν οι οπές στην περιφέρειά της, θα επενδυόταν πιθανότατα με μέταλλο. Οι Ιχθυοκένταυροι είναι μυθικές δαιμονικές μορφές με κορμό ανθρώπου, μπροστινά πόδια αλόγου και ουρά θαλάσσιου πλάσματος. Οι θαλάσσιοι δαίμονες αποτελούν ένα αρκετά συχνό μοτίβο στα ταφικά μνημεία των ρωμαϊκών χρόνων και συμβολικά συνόδευαν τον νεκρό στο χωρίς επιστροφή ταξίδι του στον άλλο κόσμο.

Το αέτωμα ήταν η επίστεψη ενός μικρού ταφικού ναΐσκου μέσα στον οποίο θα υπήρχαν αγάλματα ή προτομές και σίγουρα θα αποτελούσε μια εντυπωσιακή κατασκευή στον χώρο του νεκροταφείου της πόλης στα τελευταία χρόνια του 2^{ου} αι. μ.Χ.

Το 1667 το μνημείο επαναχρησιμοποιήθηκε στο εβραϊκό νεκροταφείο ως καλυπτήρια πλάκα στον τάφο της Σάρας, συζύγου του ραββίνου Ιακώβ, υιού του Ισαάκ Ελιγιά. Η Σάρα πέθανε την 11η ημέρα του μηνός Ταμ(μ)ούζ 5427 (δηλαδή στις 5 Ιουλίου 1667 κατά το γρηγοριανό ημερολόγιο).

Η επιγραφή βρίσκεται μέσα σε τοξωτό πλαίσιο διαδοχικών ημικυκλίων, ένα χαρακτηριστικό εικονογραφικό μοτίβο των επιτύμβιων εβραϊκών μνημείων από τον 17ο αιώνα και εξής. Το διακοσμητικό θέμα είναι πιθανώς επηρεασμένο από την απεικόνιση του μιχράμπ (κόγχη προσευχής μουσουλμανικού τεμένους) στην τέχνη των κεντητών λειτουργικών και οικιακών υφασμάτων. Τουλίπες, σχηματοποιημένα άνθη και κυπαρίσσια πλαισιώνουν τη σύνθεση, θέματα επίσης αγαπητά στην υφαντική τέχνη της περιόδου. Το φύλλωμα των κυπαρισσιών κοσμείται με γεωμετρικά σχέδια.

Το έκθεμα του μήνα Ιουλίου συμμετέχει στη νέα περιοδική έκθεση του μουσείου *Για μια φλόγα που καίει. Αρχαιότητες και Μνήμη, Θεσσαλονίκη - Μακεδονία [1821-2021]*.

Μεταγραφή εβραϊκού κειμένου: Nicholas de Lange, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ

Για το εβραϊκό μνημείο: Λουδάρου Αναστασία, Αρχαιολόγος, Εβραϊκό Μουσείο της

Phoca PDF

Ελλάδος

ΠΗΓΗ: ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Phoca PDF